

Kirsi Pohjolainen

11.4.2019

1 (2)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri

Viite: lausuntopyyntö STM003:00/2019, STM/94/2019 - yrittäjän työeläketurvan kehittämistä selvittäneen työryhmän raportti

Tapaturmavakuutuskeskus (TVK) haluaa lakisääteisenä työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen keskusyhteisönä ja asiantuntijana tuoda esiin seuraavia asioita.

Yleistä työeläkevakuutuksen, yrittäjän eläkevakuutuksen sekä työtapaturmavakuutuksen yhteydestä

Työeläkevakuutuksen tavoin työtapaturma- ja ammattitautivakuutus on lakiin perustuvaa sosiaaliturvaa. Keskeinen tavoite on ollut yhdenmukaistaa näiden työsuhteeseen perustuvien sosiaalivakuutusten työsuhde-, yrittäjä- ja palkkakäsitteet. Vuonna 2016 voimaantulleessa uudessa työtapaturma- ja ammattitautilaisissa käsitteiden yhtenäistämistyö saatiin päätökseen. Yhtenäiset peruskäsitteet helpottavat sekä toimeenpanijoiden että vakuuttamisvelvollisten työnantajien työtä vakuutuksen käytännön hoidossa. Yhtenäiset työntekijä- ja yrittäjäkäsitteet mm. lisäävät työnantajien ja työntekijöiden tietoa näiden pakollisten vakuutusten pakottavasta luonteesta ja siitä, että lakien henkilölliset soveltamisalat eivät ole vapaasti työntekijän ja työnteettäjän sovittavissa. Toisin sanoen osapuolet eivät voi päättää, onko kyse työsuhteesta tehtävästä työstä vai yrittäjätystä.

Yrittäjän eläkelain mukaisella vakuutuksella on tärkeä kytkös työtapaturma- ja ammattitautilain (TyTAL) 24 luvun mukaiseen vapaaehtoiseen yrittäjän työajan tapaturmavakuutukseen. Toisin kuin eläkevakuutuksessa, työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa yrittäjällä ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta vakuuttaa itseään työtapaturmien tai ammattitautien varalta. Voimassaolevan lain valmistelussa käytiin keskustelu siitä, tulisiko yrittäjille säätää pakollinen työtapaturmavakuutus. Näin ei päätetty, vaan päätettiin pysyä vapaaehtoisessa vakuuttamisessa siten, että yrittäjällä on oman harkintansa mukaisesti kuitenkin lähtökohtainen oikeus saada työntekijän työtapaturmaturvaa vastaava turva TyTAL:n mukaisella vapaaehtoisella työajan vakuutuksella. TyTAL:n tehtiin kuitenkin merkittävä rajausta verrattuna aikaisempaan sääntelyyn ja vakuutusyhtiökohtaisiin vakuutusehtoihin: Lain 188 ja 193 §:iin lisättiin edellytykset siitä, että TyTAL:n mukaisen vapaaehtoisen työajan vakuutuksen myöntäminen ja voimassaolo edellyttävät sitä, että yrittäjällä on YEL:n mukainen eläkevakuutus. Myös TyTAL:n mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella maksettavat ansionmenetykskorvaukset kytkettiin yrittäjän YEL-työtuloon.

TVK pitää hyvänä sitä, että yrittäjien tietoisuutta YEL:n vaikutuksesta muuhun sosiaaliturvaan lisätään. Kyse ei ole vain YEL-työtulon vaikutuksista muihin etuuksiin, vaan jo siitä, että YEL-eläkevakuutuksen voimassaolo vaikuttaa myös TyTAL:n mukaisen vapaaehtoisen työajan tapaturmavakuutuksen myöntämiseen ja sen voimassaoloon. TyTAL:n voimaantulon jälkeen tunnistettiin tilanteita, joissa yrittäjä teki takautuvia muutoksia YEL-vakuutukseensa, joko pienensi työtuloa tai jopa takautuvasti päätti YEL-vakuutuksensa. Tällaisella takautuvalla muutoksella on vaikutus myös TyTAL:n vapaaehtoisen työajan vakuutukseen (TyTAL 193 §). Käytännössä YEL:n takautuva päättäminen olisi johtanut takautuvasti myös vapaaehtoisen työtapaturmavakuutuksen poistamiseen ja pahimmassa tapauksessa olisi johtanut jo tehtyjen korvauspäätösten poistamiseen. Työtapaturma- ja työeläkesektorit ovat pitäneet asiasta palavereja ja toimeenpanijoita on ohjeistettu sekä muutta-

maan eräitä toimintatapojaan että antamaan yrittäjille lisää tietoa YEL:n takautuvien muutosten vaikutuksista työtaturmavakuutukseen. Myös Suomen yrittäjien kautta välitettiin tietoa yrittäjille.

TyTAL:n mukaisen vapaaehtoisen työajan tapaturmavakuutuksen ottaminen on hyvä asia sekä yrittäjälle että yhteiskunnalle. Se tarjoaa yrittäjälle samanlaisen turvan työtaturman/ammattitaudin johdosta kuin työtä työsuhteessa tekevälle työntekijälle. Lisäksi se kanavoii yrittäjien työtaturmien/ammattitautien kustannuksia erilliseen vakuutukseen, pois verovaroin rahoitetusta sosiaaliturvasta.

TVK:n näkemys yrittäjäraportista kokonaisuutena

TVK pitää työryhmän laatimaa raporttia kattavana ja hyvänä.

Työryhmä esittää sääntelyn lisäämistä ratkaisukeinona joihinkin ongelmakohtiin. Lähtökohteisesti TVK:n näkemyksen mukaan sääntelyn määrän lisääminen tulee olla viimekätinen ratkaisukeino.

Työryhmän raportissa ei ole nimenomaisesti selvitelty sitä vaihtoehtoa, että työoikeuden ja sosiaaliturvaoikeuden säännökset poikkeaisivat toisistaan esimerkiksi siten, että joidenkin työoikeudellisesti selkeästi yrittäjinä pidettävien henkilöiden sosiaaliturva joitain osin voitaisiin järjestää työntekijän sosiaaliturvaa vastaavalla tavalla. TVK:n tietojen mukaan muutamasta EU-jäsenvaltiosta löytyy esimerkkejä siitä, että yksinyrittäjällä/itsensä työllistäjällä, joilla on vain yksi toimeksiantaja, olisi mahdollisuus saada itsensä sosiaaliturvan näkökulmasta luokitelluksi työntekijänä vakuutetuksi, vaikka hän työoikeudellisesti olisikin yrittäjä. Näissä tilanteissa toimeksiantaja hoitaisi joitain sosiaalivakuutukseen liittyviä velvoitteita.

TVK:n näkemys työryhmän ehdotuksista

TVK pitää kannatettavana sitä, että yrittäjälle annetaan nykyistä enemmän tietoa siitä, miten YEL-vakuutus ja sen työtulo vaikuttavat yrittäjän muuhun sosiaaliturvaan. Nykyisellään esimerkiksi TyTAL:n mukainen vapaaehtoinen työajan tapaturmavakuutus on mahdollista myöntää vain sellaiselle henkilölle, jolla on voimassa oleva YEL-vakuutus. Myös YEL-työtulo vaikuttaa suoraan vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen ansionmenetyskorvauksiin.

Työryhmä on tehnyt ehdotuksen myös YEL:n vakuuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävän yrittäjätyön vapaaehtoisesta työeläkevakuuttamisesta ns. tilapäisen työnantajan vakuutusta muistuttavalla vakuuttamistekniikalla. Edelleen olisi kuitenkin mahdollista ottaa myös nykyisen kaltainen vapaaehtoinen YEL-vakuutus vahvistetulla työtulolla. TVK haluaa tuoda esiin sen, että TyTAL:n mukainen vapaaehtoinen työajan vakuutus edellyttää voimassaolevaa YEL vakuutusta. Ns. tilapäisen työnantajan vakuuttamistekniikalla toteutetun yrittäjän työeläkevakuuttamisen kytkös TyTAL:n mukaiseen vapaaehtoiseen työtaturmavakuutukseen tulee selvittää jatkovalmistelussa.

TAPATURMAVAKUUTUSKESKUS

Janne Reini
toimitusjohtaja